

ČESKOSLOVENSKÝ ODBOJ ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY

Večery věnované druhému odboji – méně známé skutečnosti
z dějin protinacistického vojenského odboje

Vybraná témata z dějin druhého odboje – cyklus přednášek pracovníků VHÚ Praha od září 2023 do června 2024. Historici VHÚ Praha vybrali některá opomíjená či málo známá témata z druhého odboje. Odborníci budou prezentovat i nová fakta ze svého výzkumu. V přednáškách se soustředí na podstatné rysy, nové skutečnosti a opomíjené osobnosti.

www.vhu.cz

1. POPRVÉ V BOJI

Etablování čs. zahraničního odboje v Polsku na jaře a v létě 1939

PhDr. Jiří Plachý, Ph.D.

úterý 26. 9. 2023 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška shrne situaci čs. běženců v Polsku po okupaci českých zemí 15. března 1939 a složitou cestu ke vzniku první čs. vojenské jednotky za hranicemi, k níž došlo koncem dubna téhož roku v Krakově. Bude také sledovat politické konotace etablování čs. odboje na polském území na jaře a v létě 1939 a postupnou změnu vztahu polských úředních míst k čs. vojákům. Ta byla zakončena uznáním České a slovenské legie jako autonomní součásti polské armády počátkem září 1939. Zhodnotí její symbolický zásah do obranných bojů, zajetí čs. vojáků Rudou armádou a jejich složitou cestu do nových bojů proti nepříteli.

2. PŘEDSTAVY A PLÁNY ČESKOSLOVENSKÉHO ODBOJE Z LET 1939–1942 NA OZBROJENÉ VYSTOUPENÍ PROTI OKUPANTŮM V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

PhDr. Karel Straka, Ph.D.

úterý 31. 10. 2023 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška bude pojednávat o genezi domácího a zahraničního demokratického odboje z hlediska příprav na celonárodní ozbrojené vystoupení v okupované vlasti. Koncentrovat se bude především na období zrodu a profilace základních plánovacích principů této rozsáhlé akce. Časově půjde o etapu od okupace českých zemí v březnu 1939 do počátku roku 1942. Celonárodně koncipované povstání tvořilo hlavní směr úsilí obou složek odboje.

3. VE FRANCII ZA VLAST

PhDr. Jiří Plachý, Ph.D., Mgr. Tomáš Jakl, PhDr. Jiří Rajlich, Ph.D.

úterý 21. 11. 2023 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Československý odboj vybudoval do roka od okupace a rozbití Československa ve francouzském exilu pěší divizi. Českoslovenští letci tvořili současně významnou složku francouzského vojenského letectva. Letci se do bojů proti Německu zapojili již za „podivné války“, zatímco pozemní jednotky svedly svůj první boj v červnu 1940. Francie nicméně německému náporu neodolala a československé vojáky čekala evakuace do Velké Británie. V poslední části se přednáška bude věnovat osudům čs. vojáků, kteří – ať již dobrovolně, nebo nedobrovolně – zůstali po kapitulaci ve Francii, jejich demobilizaci, poměrům, v nichž se na území ovládaném pétainovskou vládou ve Vichy nacházeli, a dále jejich zapojení do francouzského odboje.

4. TOBRUCKÁ KRYSA MADE IN CZECHOSLOVAKIA

PaeDr. Jindřich Marek, Mgr. Tomáš Jakl

Úterý 12. 12. 2023 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Československé dobrovolníky směřující do exilové armády zastihla porážka Francie v létě 1940 ve východním Středomoří. Po přechodu na území kontrolovaná Velkou Británií a po posílení čs. veterány z Polska, propuštěnými ze sovětské internace, vytvořili pěší prapor. Českoslovenští vojáci se zapojili do legendární obrany obklíčeného libyjského přístavu Tobruk, a to v náročném a zcela novém pouštním prostředí od října do prosince 1941 po boku Australanů a Poláků. Jejich nasazení bylo ale podstatně širší a po reorganizaci na protiletadlový pluk se v roce 1943 vrátili podruhé i do Tobruku. Československý pěší prapor 11 – Východní pod velením plk. Karla Klapálka byl tvořen pestrobarevnou smesí Čechů, Slováků, Židů a Rusů různého věku a vzdělání i životních zkušeností, ve které nechyběli i opravdoví znalci pouště v podobě několika desítek bývalých cizineckých legionářů.

5. ZAČALO TO V RINGWAY

PaeDr. Jindřich Marek

Úterý 16. 1. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Dramatické příběhy československých paraskupin z Velké Británie z let 1941–1945 mají svůj začátek na anglickém letišti Ringway u Manchesteru. Základním parašutistickým výcvikem tu prošlo na pět stovek československých vojáků. Mezi nimi se vybírali vhodní adepti pro zařazení do Zvláštní skupiny D pro výsadkové operace v okupované vlasti. Další náročný výcvik a realita života v protektorátu po seskoku kladly na každého z vysazených mužů obrovské nároky, kdy hranice mezi hrdinstvím a zbabělostí byla velice tenká...

6. HÁCHOVI MELODY BOYS

PaeDr. Jindřich Marek

Úterý 20. 2. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Protektorátní vládní vojsko v síle necelých 7 000 mužů vytvořili v létě 1939 okupanti s cílem najít zaměstnání především pro rotmistry a délesloužící poddůstojníky bývalé československé armády. Současně mělo být i takto vytvořeno zdání autonomie Protektorátu Čechy a Morava. Veřejné koncerty hudebních čet vynesly vládním vojákům ironickou přezdívku Háchovi Melody Boys. Drtivá většina příslušníků vládního vojska však byla odhodlaná s nacisty bojovat. To nakonec stovky z nich prokázaly v italských horách v řadách partyzánů, v bojích čs. samostatné obrněné brigády u Dunkerque či na pražských barikádách v květnu 1945.

7. OSVOBOZENÍ PODKARPATSKÉ RUSI

Mgr. Tomáš Jakl, PhDr. Jiří Plachý, Ph.D.

Úterý 19. 3. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška je věnována opomíjeným událostem při osvobození Podkarpatské Rusi na podzim 1944. Bránila se tam maďarská 1. armáda, opírající se o pevnůstky Arpádovy linie. Ve druhé části se přednáška bude věnovat vzniku a fungování kvazistátního separatistického útvaru Zakarpatská Ukrajina, který v době mezi listopadem 1944 a lednem 1946 na dosud nominálně československém území existoval, a dále totalitizaci a sovětizaci tamní společnosti, jež v té době probíhala velkou rychlostí.

8. SLOVENSKÉ NÁRODNÍ POVSTÁNÍ

PhDr. Jiří Rajlich, Ph.D.

Úterý 23. 4. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška v první řadě připomene základní vojenské a politické souvislosti Slovenského národního povstání domácímu publiku, neboť tato „slovenská“ problematika se za posledních třicet roků již vytrácí z českého historického povědomí. Vedle toho by měla revidovat některé starší, často spíše propagandistické interpretace či tvrzení o průběhu a výsledcích vojenských operací SNP, a to s důrazem na badatelsky dosud opomíjené dobové archiválie německé provenience. A konečně připomene i „české“ souvislosti Slovenského národního povstání: jednak podíl Čechů v aktivní bojové činnosti na bojištích, tak i ohlas povstání v dosud okupovaných českých zemích – jak mezi obyvatelstvem, tak i v okupačním bezpečnostním a propagandistickém aparátu.

9. KVĚTNOVÉ POVSTÁNÍ NEJEN V PRAZE

České květnové povstání

Mgr. Tomáš Jakl

úterý 21. 5. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Pražské povstání je relativně dobře přítomno v českém historickém povědomí. Točí se o něm filmy, píší knihy. Pražské povstání nicméně bylo sice největší, ale pouze jednou z bitev Českého květnového povstání. Československý vojenský odboj připravoval celonárodní povstání prakticky od března 1939. Jeho cílem bylo znemožnit německou obranu československého území a usnadnit spojeneckým vojskům operace v tomto prostoru. Přes rozsáhlá tažení gestapa, které za okupace průběžně likvidovalo ilegální velitelské struktury, se celočeské povstání podařilo v květnu 1945 československé armádě uskutečnit. Oproti německým i sovětským plánům povstání zkrátilo druhou světovou válku minimálně o devět dní, a to v samém jejím závěru, kdy veškeré ztráty byly s vidinou nadcházejícího míru mnohem bolestnější.

10. PARTYZÁNI

Něco víc než hrdinové poslední hodiny

PhDr. Prokop Tomek, Ph.D.

Úterý 11. 6. 2024 v 18 h, kinosál Armádního muzea Žižkov

Přednáška shrne základní rysy partyzánského hnutí především v Čechách a na Moravě se soustředěním na poslední období války a na „druhý život“ tohoto osobitého fenoménu protinacistického odboje po válce. Součástí bude promítání ukázek unikátního filmu z poválečného partyzánského sjezdu.